فصلنامه علمی تخصصی طب کار
دوره ششم/ شماره دوم/ تابستان ۹۳/ صفحات ٦٤-٥٤

بررسی میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران زن شهر یزد نسبت به بیماری‌های شغلی مرتبط با حرفه آرایشگری در سال ۱۳۹۱

محمدتقی قانعیان[۱]، امیرهوشنگ مهرپرور[۲]، طاهره جاسمی زاد[۳]*، فاطمه منصوری[٤]، حکیمه سلسله وزیری[٥]، فریبا زارع[٥]

۱. عضو هیأت علمی گروه بهداشت محیط، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد
۲. متخصص طب کار و عضو هیأت علمی گروه طب کار و مرکز تحقیقات بیماری‌های ناشی از صنعت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد
۳. کارشناس ارشد بهداشت محیط، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد
٤. دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد
۵. کارشناس بهداشت محیط، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

تاریخ دریافت: ۹۲/۰٦/۳۰ تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۰/۱۱

چکیده

مقدمه: یکی از راه‌های انتقال بیماری‌های عفونی، انتقال از شخص به شخص می‌باشد که در این زمینه آرایشگاه‌ها می‌توانند خطر انتقال را افزایش دهند. هدف این مطالعه تعیین میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران زن شهر یزد در زمینه بیماری‌های شغلی مرتبط با حرفه آرایشگری در سال ۱۳۹۱ بوده است.

روش بررسی: این تحقیق، یک مطالعه توصیفی بود که به صورت تصادفی بر روی ٦۰ آرایشگر زن شهر یزد (۱۲٪ از کل آرایشگران زن شهر یزد) صورت گرفت. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود که روایی و پایایی آن مورد تایید قرار گرفت و پس از تکمیل، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS 16 و Excel مورد تجزیه وتحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: مشخصات دموگرافیک نشان داد که بیشتر آرایشگران دارای سن کمتر از ۳۰ سال، دیپلم و سابقه کار بالاتر از ۱۰ سال بودند. همچنین نتایج نشان داد که سن با آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران رابطه معناداری($P>۰/۰۵$) ندارد، همچنین مشخص شد که سطح تحصیلات تنها با نگرش رابطه معنادار دارد. سابقه کار نیز با نگرش و آگاهی رابطه معنادار داشت($P<۰/۰۵$)، به طوری که با افزایش میزان سابقه کار از کمتر از ۵ سال به بالای ۱۰ سال، آگاهی و نگرش آرایشگران افزایش یافت. همچنین همبستگی معنی‌داری میان نمره آگاهی و نگرش در زمینه بهداشت و بیماری‌های شغلی مرتبط با حرفه آرایشگری وجود داشت، اما همبستگی معنی‌داری میان نمره آگاهی و نگرش با عملکرد وجود نداشت($P>۰/۰۵$).

نتیجه‌گیری: به طور کلی نتایج تحقیق حاضر نشان داد که آرایشگران از آگاهی، نگرش و عملکرد بالایی برخوردارند.

کلید واژه‌ها: آگاهی، نگرش، عملکرد، آرایشگران زن، بیماری شغلی، یزد

* نویسنده مسئول: آدرس پستی: دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، تلفن: ۰۹۱۳٦۹۰۷٦۲۹
پست الکترونیکی: taherehjasemizad@yahoo.com

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

مقدمه

بهداشت، حق اساسی بشر است. مراقبت بهداشتی یکی از مهمترین جنبه‌های تلاش بشر برای بهبود کیفیت زندگی است و بهداشت صحیح برای موفقیت و استحکام یک ملت ضروری است. در کشورهای توسعه نیافته، عفونت عامل اصلی مرگ و میر انسان‌ها است(۱). بیماری‌های عفونی، سالانه باعث مرگ ۱۱ میلیون نفر در جهان می‌شوند(۱).

یکی از راه‌های انتقال بیماری‌های عفونی، انتقال شخص به شخص است که آرایشگاه‌ها نقش مهمی در این زمینه دارند. بیماری‌های مهم مرتبط با حرفه آرایشگری، شامل عفونت‌های قارچی (از طریق تماس مستقیم)، شپش سر، استافیلوکوکال، جرب (از طریق حوله، شانه و پیش‌بندهای آلوده) و هپاتیت B و C، کزاز و ایدز (تیغ‌ها و پنس‌هاس آلوده) می‌باشند (۱،۲). بر طبق رهنمود جوامع اروپایی (93/35/EEC)، یک محصول آرایشی، وقتی در شرایط نرمال و معقول به کار می‌رود، نباید باعث آسیب به سلامت انسان شود و باید برای مصرف کننده ایمن باشد(۵-۳).

هپاتیت از جمله بیماری‌های عفونی است که آرایشگاه‌ها در انتقال آن نقش مهمی دارند. رایج‌ترین انواع هپاتیت، هپاتیت‌های A، B، C، D، E و G هستند. هپاتیت با التهاب کبد و در بسیاری موارد آسیب دائمی به بافت کبد مشخص می‌شود. هپاتیت‌های B و C می‌توانند منجر به آسیب دائمی کبد و در بعضی موارد منجر به مرگ شوند(۲).

در سراسر جهان بیش از ۲ بیلیون نفر به ویروس هپاتیت B (HBV) آلوده هستند و تخمین زده شده که ۱۷۰ میلیون نفر به طور مزمن به ویروس هپاتیت C (HCV) آلوده هستند. HBV، ۵۰ تا ۱۰۰ برابر عفونی‌تر از HIV است و همانند HIV از طریق تماس با خون و مایعات بدن از یک شخص عفونی منتقل می‌گردد. اصلاح با تیغ توسط آرایشگران فاکتور خطر کلیدی برای انتقال HBV، HCV و حتی HIV است(٦).

استفاده از لوازم آرایشی روشن‌کننده و سفیدکننده در سراسر جهان وجود دارد. در بعضی از قسمت‌های جهان مثل آفریقا، استفاده از مواد روشن‌کننده و سفیدکننده پوست برای قسمت‌هایی از بدن، جزو فرهنگ آنها محسوب می‌گردد. این مواد با محدوده گسترده‌ای از اثرات جانبی مثل مسمومیت جیوه، جوش و ریزش مو مرتبط هستند(۷،۸).

در بعضی موارد، عوارض سیستمیک (بدنی) مثل فشار خون نیز تشخیص داده شده است (۹،۱۰). بیشتر لوازم آرایشی تاریخ مصرف کمتر از ۵ سال دارند و کارخانه سازنده در هر سال ۲۵٪ از محصولات خود را مجدداً فرمول‌بندی می‌کند(۱۱).Ly و همکاران در سال ۲۰۰۷، مشکلات زیبایی‌شناسی مرتبط با مصرف محصولات سفیدکننده آرایشی را بررسی کردند. نتایج آنها نشان داد که بیماری قارچی پوستی در ۳۹ بیمار (٤٧/٥٪) از مجموع ٨٦ بیمار مورد مطالعه، آکنه (جوش) ناشی از کورتیکوئید در ۲۰ بیمار، گال (جرب) در ۱۳ بیمار و در نهایت باد سرخ در ٤ بیمار دیده شد. همچنین هیچ ارتباطی بین نوع عارضه و طبیعت ترکیب استفاده شده وجود نداشت(۱۲).

به نظر می‌رسد اکثر بیماری‌های پوستی مشاهده شده در مصرف‌کنندگان محصولات سفیدکننده، در نتیجه مصرف طولانی‌مدت این مواد است که مسوول میزان بالای اثرات جانبی بدنی (سیستمیک) و پوستی می‌باشند(۱۳،۱٤). در مطالعه‌ای که حامد و همکاران در سال ۲۰۱۰ بر روی عمل روشن کردن پوست در میان زنانی که در اردن زندگی می‌کردند انجام دادند مشخص شد که بیشتر از یک سوم مصرف‌کنندگان، از اثرات جانبی بالقوه این محصولات آگاهی نداشتند. بنابراین نتیجه گرفتند که آگاهی مصرف‌کننده راجع به ایمنی محصولات روشن‌کننده پوست و آموزش‌های مصرف صحیح، برای کنترل سوء مصرف این مواد از ملاحظات مهم هستند(۱۵). پیشگیری بهترین استراتژی در مقابل اپیدمی

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

هپاتیت‌های ویروسی است. با توجه به مطالعه جوخیو (۲۰۱۰) و Janjua (۲۰۰٤) میزان آگاهی آرایشگران درباره هپاتیت و خطر انتقال عوامل عفونی توسط استفاده مجدد از تیغ‌ها و قیچی‌ها بر روی مشتری‌ها کم بود(٦،١٦).

عوامل متعددی در انتقال بیماری‌ها در آرایشگاه‌ها نقش دارند. از مهمترین آنها می‌توان به عدم آگاهی آرایشگران نسبت به اصول و نکات بهداشتی ضروری، نبود امکانات و وسایل آرایشگری شخصی، نامناسب و غیر بهداشتی بودن اماکن، عدم حساسیت کافی در مراجعین نسبت به رعایت اصول بهداشتی آرایشگری و عدم گندزدایی ابزار کار و یا گندزدایی ناقص و غیر اصولی آنها اشاره نمود(۱۷). در مطالعه Honarvar تحت عنوان بررسی وضعیت کنترل عفونت در آرایشگاه‌ها و سالن‌های زیبایی زنانه شهر شیراز، نتایج نشان داد که گذراندن دوره‌های آموزشی توسط تمامی آرایشگاه‌های زنانه در خصوص کنترل عفونت و توجه دقیق به رعایت این اصول در نظارت‌های به عمل آمده ضروری است(۱۸). تعداد زیاد آرایشگاه‌های زنانه در شهر یزد و آمار بالای تعداد مراجعین جهت دریافت خدمات مربوطه و واقع شدن اغلب این اماکن در داخل ساختمان‌های مسکونی و به تبع آن مشکلات و محدودیت‌های مرتبط با نظارت بهداشتی بر فعالیت آنان، عدم استفاده از وسایل مشترک، عدم استفاده مجدد از برخی وسایل یکبار مصرف و موارد دیگر ممکن است شرایط مناسبی را برای انتقال بیماری‌های مختلف فراهم نماید(۱۷). با توجه به نبود مطالعات جامع در این زمینه، مطالعه حاضر با هدف تعیین میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران زن شهر یزد نسبت به بیماری‌های شغلی مرتبط با حرفه آرایشگری انجام گرفت.

روش بررسی

این مطالعه، یک مطالعه توصیفی- تحلیلی است که به روش مقطعی در سال ۱۳۹۱ بر روی ٦۰ نفر از آرایشگران زن شهر یزد (۱۲٪ از کل آرایشگران زن شهر یزد) و با هدف تعیین میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران زن شهر یزد نسبت به بیماری‌های شغلی مرتبط با حرفه آرایشگری انجام گرفت.

نمونه‌ها به صورت تصادفی- خوشه‌ای در ۱۰ گروه ٦ نفره انتخاب شدند. در این تحقیق، به دلیل اینکه پرسشنامه استانداردی جهت انجام مطالعه به خصوص طراحی شده جهت آرایشگران موجود نبود از پرسشنامه محقق ساخته‌ای استفاده شد که متشکل از ٤۷ سوال (۳ سوال مربوط به ویژگی‌های دموگرافیک شامل سن، میزان تحصیلات و سابقه کار، ١٦ سوال برای تعیین آگاهی، ۱۲ سوال برای تعیین نگرش، ١٦ سوال برای تعیین عملکرد) بوده است. جهت تهیه روایی محتوایی ابزار گردآوری اطلاعات از روش اعتبار محتوا استفاده شد. بدین طریق که با توجه به اهداف پژوهش، کتب و نشریات و مقالات مرتبط، سوالات پرسشنامه تدوین شد. سپس محتوای آن توسط اساتید راهنما و مشاور مورد مطالعه و ارزیابی گردید و نظرات اصلاحی ایشان اعمال و پرسشنامه قابل درک جهت جامعه مورد نظر تدوین گردید. تعیین پایایی آن نیز به وسیله تکمیل پرسشنامه توسط ٦۰ آرایشگر زن شهر یزد در محدوده سنی ۱۹ تا ٦۵ سال و استفاده از آزمون ضریب آلفای کرونباخ =۰/۸۵ تایید شد.

سوالات مربوط به آگاهی شامل آگاهی از آسم ناشی از شغل، التهاب پوست و وضعیت نامناسب بدن حین کار بوده است. سوالات بررسی آگاهی به صورت بلی، خیر، نمی‌دانم و چندگزینه‌ای و سوالات بررسی نگرش بر مبنای لیکرت و ۵ حالتی از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم طبقه‌بندی و سوالات بررسی عملکرد نیز به صورت سوالات بلی، خیر طراحی گردیده بود.

روش تکمیل پرسشنامه نیز مصاحبه با آرایشگران بود و در نهایت اطلاعات پرسشنامه‌های تکمیل شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS 16 و Excel و با استفاده از آزمون‌های آماری ANOVA، T-test، chi squar و همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

یافته‌ها

مشخصات دموگرافیک آرایشگران زن شرکت‌کننده در این مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است. بر اساس نتایج، میانگین سن آرایشگران (۹/۷±۳٤/۷) سال (حداقل ۱۹ سال و حداکثر ٦٥ سال)، همچنین میانگین سابقه کار آنها (۷/۷±۱۰/۸) سال (حداقل ۱ سال و حداکثر ۳۰ سال) بود.

جدول ۱- مشخصات دموگرافیک آرایشگران زن مورد مطالعه

متغیر	تعداد (n)	درصد (٪)
سن		
زیر ۳۰ سال	۲۸	٤٦/۷
۳۰ تا ٤۰ سال	۱٦	۲٦/۷
بالاتر از ٤۰ سال	۱٦	۲٦/۷
سطح تحصیلات*		
دیپلم	۳٥	٥۸/۳
فوق دیپلم	٦	۱۰
لیسانس	۹	۱٥
سایر	۹	۱٥
سابقه کار		
کمتر از ٥ سال	۱۸	۳۰
٥ تا ۱۰ سال	۲۰	۳۳/۳
بیشتر از ۱۰ سال	۲۲	۳٦/۷

* یک نفر به این سوال پاسخ نداد.

یافته‌های این مطالعه نشان داد که ٦۳/۳٪ از آرایشگران زن با مخاطرات بهداشتی رنگ موهای شیمیایی مورد استفاده در آرایشگاه‌ها آگاه بودند و ۳٦/۷٪ آنها در این زمینه اطلاعی نداشتند. ٤۰٪ از آرایشگران روش‌های درمانی و زیباسازی در آرایشگاه‌ها را مجاز دانسته در صورتی که ٦۰٪ مجاز نمی‌دانستند. از تعداد آرایشگران مورد بررسی، ۷۰٪ از موارد در انتخاب مواد آرایشی- بهداشتی، فاکتور بی ضرر بودن را هم مهم دانسته‌اند، ۱٦/۷٪ تاریخ انقضاء، ۱۰٪ نوع شرکت سازنده محصولات آرایشی- بهداشتی و ۳/۳٪ پایداری مواد آرایشی را فاکتور مهم در انتخاب این مواد دانستند (شکل ۱).

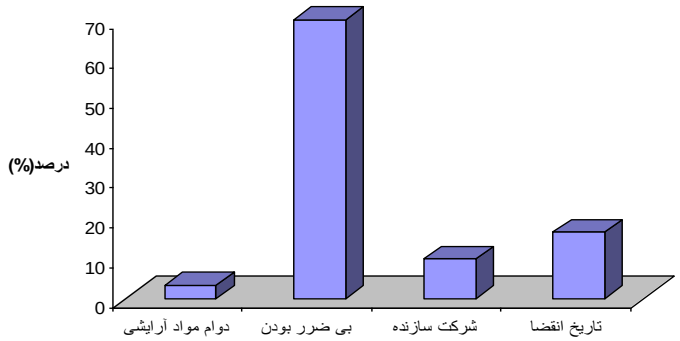

نمودار ۱- عوامل مورد توجه در انتخاب مواد آرایشی توسط آرایشگران زن شهر یزد

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

در این بررسی مشخص گردید که ۵۶/۷٪ از آرایشگران، شکنندگی مو را از عوارض استفاده از رنگ موهای شیمیایی می‌دانستند، با این حال ۳۰٪ موارد ریزش مو، ۶/۷٪ سردرد و ۶/۷٪ نیز شوره سر را جزء عوارض مصرف رنگ‌های شیمیایی دانستند(شکل ۲).

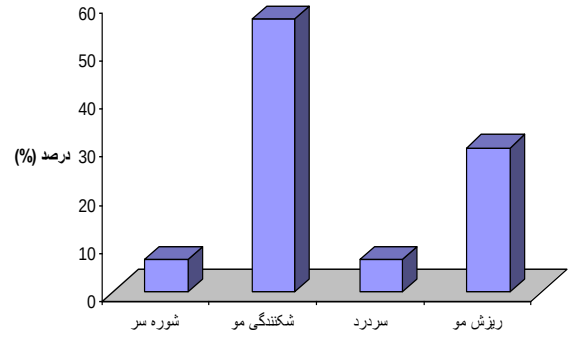

نمودار ۲- عوارض استفاده از رنگ موهای شیمیایی از نظر آرایشگران زن شهر یزد

در بررسی راه‌های کسب آگاهی آرایشگران راجع به بیماری‌های مرتبط با این حرفه، ۶۰٪ از آرایشگران کلاس‌های آموزشی، ۳/۳٪ رسانه و تلویزیون و ۳۶/۷٪ تمام این موارد را موثر می‌دانستند. یافته‌های این مطالعه مربوط به آگاهی درباره آسم ناشی از شغل، نشان داد که ۵۶ نفر (۹۳/۳٪) از آرایشگران زن، تنگی نفس و سرفه را به عنوان علامت آسم ناشی از شغل می‌دانستند. ۵۵ نفر (۹۱/۷٪) از آنها، مشکلات و بیماری‌های تنفسی را قابل پیشگیری می‌دانستند. ۴۷ نفر (۷۸/۳٪)، تماس با مواد آرایشی- بهداشتی را از علت‌های بیماری‌های تنفسی می‌دانستند و ۴۹ نفر (۸۱/۷٪) می‌دانستند که در مرخصی‌ها یا تعطیلات، مشکلات تنفسی بهتر می‌شود.

در این بررسی یافته‌های مربوط به آگاهی در مورد التهاب پوست مشخص کرد که ۵۴ نفر (۹۰٪) از آرایشگران، ترک ترک شدن و خارش پوست را به عنوان یک علامت التهاب پوست می‌دانستند. ۵۶ نفر (۹۳/۳٪) می‌دانستند که بیماری‌ها و حساسیت‌های پوستی می‌تواند به علت تماس با مواد آرایشی باشد ولی تنها ۳۶ نفر (۶۰٪) می‌دانستند که ضد آفتاب می‌تواند منجر به حساسیت پوستی و چشمی شود.

در بررسی راه‌های کسب آگاهی آرایشگران راجع به وضعیت نامناسب بدن حین کار، نتایج نشان داد که ۵۵ نفر (۹۱/۷٪) از آرایشگران درد کمر و درد گردن را به عنوان یک علامت وضعیت نامناسب بدن حین کار می‌دانستند. ۵۹ نفر (۹۸/۳٪) می‌دانستند که درد کمر و گردن با نحوه ایستادن و نشستن در حین انجام کار ارتباط دارد و یک نفر به این سوال پاسخ نداد. ۵۶ نفر (۹۳/۳٪) از این که درد کمر و درد گردن و گرفتگی عضلات در مرخصی‌ها یا تعطیلات بهتر می‌شود، آگاهی داشتند.

در این مطالعه مشخص شد که بین آگاهی و سابقه کار رابطه معناداری ($P<0/05$) وجود دارد، به طوری که آرایشگران با سابقه کار بالاتر از ۱۰ سال، آگاهی بیشتری داشتند.

در بررسی نگرش آرایشگران در مورد نقش آموزش در پیشگیری از ابتلا به بیماری‌های شغلی یا انتقال به مشتریان خود، به طور کلی ۹۰٪ آرایشگران کاملاً موافق و موافق آموزش بودند و ۱۰٪ نظر خاصی را عنوان نکردند. در مورد نقش ناظران بهداشتی در پیشگیری از ابتلا به بیماری‌ها نیز ۹۰٪ کاملاً موافق و موافق و ۱۰٪ نظر خاصی در این مورد نداشتند.

در این بررسی مشخص شد که ۱۰۰٪ افراد آوردن وسایل شخصی را در پیشگیری از هر گونه بیماری به مشتریان موثر می‌دانستند. در مورد نقش تزریق به موقع واکسن هپاتیت B در پیشگیری از این بیماری، ۸۶/۷٪

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

آرایشگران کاملاً موافق و موافق بوده و ۱۳/۳٪ نظری در این باره نداشتند. همچنین مشخص شد که ۸۳/٤٪ از آرایشگران در مورد انتقال بیماری‌ها از طریق استفاده مشترک از محصولات آرایشی– بهداشتی، کاملاً موافق و موافق بودند. ۸۸/۳٪ کاملاً موافق و موافق این موضوع بودند که کرم‌های آرایشی تقلبی که گاهاً دارای آلودگی‌های میکروبی و قارچی می‌باشند و استفاده از این مواد می‌تواند باعث عفونت‌های پوستی شود. در این بررسی مشخص شد که ۹۰٪ از آرایشگران موافق این بودند که استفاده از لوازم آرایشی و بهداشتی غیرمجاز منجر به ایجاد مشکلات پوستی می‌گردد. ٦٦/۷٪ از آرایشگران با انجام فعالیت‌های مناسب بدنی و تمرین‌های ورزشی که منجر به بهبود درد کمر و گردن نمی‌شود، مخالف و کاملاً مخالف بودند. ۷٦/۷٪ با شستن دست‌ها قبل از استفاده از محصولات آرایشی- بهداشتی برای کاهش انتقال عفونت‌ها کاملاً موافق و موافق بودند. ۹۳/٤٪ با تغییر مداوم وضعیت بدن و قرار نگرفتن در یک وضعیت ثابت برای مدت طولانی، کاملاً موافق و موافق بودند. در مورد تعویض دستکش بعد از هر مشتری، ۹۸/٤٪ کاملاً موافق و موافق بودند. در مورد مخلوط نکردن ترکیبات با هم، مگر این که توسط تولیدکننده توصیه شده باشند، ۸۵٪ کاملاً موافق و موافق بودند (جدول ۲).

جدول ۲- توزیع فراوانی مطلق و نسبی نگرش آرایشگران زن در رابطه با بیماری‌های مرتبط با حرفه آرایشگری

نگرش	کاملاً موافق		موافق		نظری ندارم		مخالف		کاملاً مخالف	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
استفاده مشترک از محصولات آرایشی–بهداشتی منجر به انتقال بیماری‌ها می‌گردد.*	۲۸	٤٦/۷	۲۲	۳٦/۷	۷	۱۱/۷	۱	۱/۷	۱	۱/۷
کرم‌های آرایشی تقلبی، گاهاً دارای آلودگی‌های میکروبی و قارچی می‌باشند، استفاده از این مواد می‌تواند باعث عفونت‌های پوستی شود.*	۳۳	۵۵	۲۰	۳۳	۵	۸/۳	–	–	۱	۱/۷
استفاده از لوازم آرایشی و بهداشتی غیرمجاز منجر به ایجاد مشکلات پوستی می‌گردد.	۳٤	۵٦/۷	۲۰	۳۳/۳	٦	۱۰	–	–	–	–
انجام فعالیت‌های مناسب بدنی و تمرین‌های ورزشی منجر به بهبود درد کمر و گردن نمی‌شود.*	۵	۸/۳	۱۰	۱٦/۷	٤	٦/۷	۲٤	٤۰	۱٦	۲٦/۷
شستن دست‌ها قبل از استفاده از محصولات آرایشی- بهداشتی برای کاهش انتقال عفونت‌ها ضروری است.	۳٤	۵٦/۷	۱۲	۲۰	۱۳	۲۱/۷	۱	۱/۷	–	–
وضعیت بدن خود را مداوم تغییر دهید و برای مدت طولانی در یک وضعیت ثابت قرار نگیرید*.	۳۱	۵۱/۷	۲۵	٤۱/۷	۳	۵	–	–	–	–
در صورت استفاده از دستکش، آنها را بعد از هر مشتری تعویض کنید.	٤٦	۷٦/۷	۱۳	۲۱/۷	۱	۱/۷	–	–	–	–
هرگز ترکیبات را با هم مخلوط نکنید مگر این که توسط تولیدکننده توصیه شده باشند.	۳٤	۵٦/۷	۱۷	۲۸/۳	٦	۱۰	۳	۵	–	–

* یک نفر به این سوال پاسخ نداد.

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

در بررسی عملکرد آرایشگران ۹۰٪ از آنها از مشتریان می‌خواستند وسایل شخصی به همراه داشته باشند. ۹۳/۳٪ آرایشگران از تیغ نو در هر بار اصلاح برای مشتریان خود استفاده می‌کردند. در مورد ضدعفونی وسایل ۸۶/۷٪ آرایشگران وسایلشان را در هر بار استفاده، ضدعفونی می‌کردند و ۱۳/۳٪ از آنها به صورت منظم و پس از هر بار استفاده، وسایل را ضدعفونی نمی‌نمودند.

در این بررسی ۶۶/۷٪ از آرایشگران قبل از رنگ کردن مو، تست حساسیت را برای مشتریان خود انجام می‌دادند و ۳۳/۳٪ این تست را انجام نمی‌دادند. در این بررسی همه آرایشگران دارای کارت بهداشتی بودند. همچنین ۹۸/۳٪ از آرایشگران از تماس پوستی با مواد حاوی ترکیبات حساسیت‌زای شناخته شده مثل رنگ‌های مو خودداری می‌کردند. ۹۵٪ نیز موقع تماس با خون یا مایعات بدن از دستکش یک بار مصرف تمیز استفاده می‌کردند. ۹۳/۳٪ از آرایشگران بعد از اتمام کار برای هر مشتری، شانه‌ها، ابر حمام و حوله‌ها را تعویض می‌کردند. ۸۸/۳٪ برای اینکه مدت طولانی در یک وضعیت ثابت قرار نگیرند، وضعیت بدن خود را تغییر می‌دادند. ۵۳/۳٪ برای جلوگیری و کاهش وضعیت‌های خم شدن و بلند کردن، همیشه اشیاء سنگین، وسایل و مواد مورد استفاده را در ارتفاع بین زانو و شانه قرار می‌دادند. ۴۶/۷٪ حرکات کششی ملایم را بین هر مشتری انجام می‌دادند. ۹۶/۷٪ مواد شیمیایی آرایشی را از مواد پاک کننده و مواد غذایی به صورت جداگانه نگهداری می‌کردند. ۸۱/۷٪ به منظور جلوگیری از ناراحتی‌های ناشی از حرکات تکراری، زمانی را برای استراحت اختصاص می‌دادند. ۸۸/۳٪ از ترکیب کردن مواد شیمیایی مختلف با یکدیگر خودداری می‌کردند. ۷۸/۳٪ درهنگام کار با اسپری‌ها و مواد شیمیایی تحریک‌کننده از ماسک استفاده می‌کردند. ۸۳/۳٪ برای تعویض هوای داخل سالن با هوای تازه از سیستم‌های تهویه مناسب استفاده می‌کردند. نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

در این مطالعه مشخص شد که سن با آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران رابطه معناداری ($P>0/05$) ندارد، همچنین مشخص شد که سطح تحصیلات تنها با نگرش رابطه معنادار دارد. سابقه کار نیز با نگرش و آگاهی رابطه معنادار دارد($P<0/05$)، به طوری که با افزایش میزان سابقه کار از کمتر از ۵ سال به بالای ۱۰ سال، آگاهی و نگرش آرایشگران افزایش یافت. همچنین همبستگی معنی‌داری میان نمره آگاهی و نگرش در زمینه بهداشت و بیماری‌های شغلی مرتبط با حرفه آرایشگری وجود داشت اما همبستگی معنی‌داری میان نمره آگاهی و نگرش با عملکرد وجود نداشت($P>0/05$).

جدول ۳- توزیع فراوانی مطلق و نسبی عملکرد آرایشگران زن در رابطه با بهداشت و بیماری‌های مرتبط با حرفه آرایشگری

	بلی		خیر	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
درخواست آوردن وسایل شخصی از مشتریان	۵۴	۹۰	۶	۱۰
استفاده از تیغ در هر بار اصلاح*	۵۶	۹۳/۳	۲	۳/۳
ضدعفونی کردن وسایل	۵۲	۸۶/۷	۸	۱۳/۳
تست حساسیت قبل از رنگ کردن مو	۴۰	۶۶/۷	۲۰	۳۳/۳
داشتن کارت بهداشتی	۶۰	۱۰۰	۰	۰
جلوگیری از تماس پوستی با مواد حاوی ترکیبات حساسیت‌زای شناخته شده مثل رنگ مو	۵۹	۹۸/۳	۱	۱/۷
استفاده از دستکش یک بار مصرف تمیز موقع تماس با خون یا مایعات بدن**	۵۷	۹۵	–	–
تعویض شانه، ابر حمام و حوله بعد از هر مشتری	۵۶	۹۳/۳	۴	۶/۷

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

	بلی		خیر	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
تغییر وضعیت بدن، برای قرار نگرفتن در یک وضعیت ثابت به مدت طولانی	۵۳	۸۸/۳	۷	۱۱/۷
قراردادن اشیاء سنگین، وسایل و مواد مورد استفاده در ارتفاع بین زانو و شانه، برای جلوگیری و کاهش وضعیت های خم شدن و بلند کردن***	۳۲	۵۳/۳	۲۳	۳۸/۳
انجام حرکات کششی ملایم بین هر مشتری	۲۸	٤٦/۷	۳۲	۵۳/۳
نگهداری موادشیمیایی آرایشی از مواد پاک‌کننده و موادغذایی به صورت جداگانه	۵۸	۹٦/۷	۲	۳/۳
اختصاص دادن زمانی برای استراحت به منظور جلوگیری از ناراحتی‌های ناشی از حرکات تکراری	٤۹	۸۱/۷	۱۱	۱۸/۳
جلوگیری از ترکیب کردن مواد شیمیایی مختلف با یکدیگر	۵۳	۸۸/۳	۷	۱۱/۷
استفاده از ماسک درهنگام کار با اسپری‌ها و مواد شیمیایی تحریک‌کننده	٤۷	۷۸/۳	۱۳	۲۱/۷
استفاده از سیستم‌های تهویه مناسب، برای تعویض هوای داخل سالن با هوای تازه****	۵۰	۸۳/۳	۹	۱۵

* ۲ نفر به این سوال پاسخ ندادند. ** ۳ نفر به این سوال پاسخ ندادند. *** ۵ نفر به این سوال پاسخ ندادند. **** ۱ نفر به این سوال پاسخ نداد.

بحث

مطالعه حاضر، میزان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران زن شهر یزد نسبت به بهداشت و بیماری‌های مرتبط حرفه آرایشگری را مورد بررسی قرار داده است. در مطالعه‌ای که جوخیو و همکاران در سال ۲۰۱۰ با عنوان آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران درباره انتقال هپاتیت B و C در پاکستان انجام دادند این نتایج به دست آمد که آگاهی درباره بیماری‌ها و روش‌های انتقال ضعیف بود و تنها ۳٦/٦٪ می‌دانستند که هپاتیت از طریق لوازم اصلاح منتقل می‌شود و تنها ۳/۲٪ از آرایشگران می‌دانستند که HBV می‌تواند از طریق واکسن پیشگیری شود و ۹٦/۸٪ اطلاعی در این باره نداشتند(۱۵). اما در مطالعه حاضر مشخص شد که ۸٦/۷٪ از آرایشگران در مورد نقش تزریق به موقع واکسن هپاتیت B در پیشگیری، کاملاً موافق و موافق بوده و ۱۳/۳٪ نیز نظری در این باره نداشتند. در مطالعه جوخیو و همکاران همچنین ۷۵/۸٪ از آرایشگران ابزار کارشان را بعد از مصرف ضدعفونی می‌کردند و ۲٤/۲٪ وسایل کار را ضدعفونی نمی‌کردند(۱۵). در این مطالعه نیز تقریباً نتایج مشابهی به دست آمد، به طوری که مشخص شد که ۸٦/۷٪ آرایشگران وسایلشان را پس از هر بار استفاده، ضدعفونی می‌کردند.

در مطالعه دیگری که توسط Wazir و همکاران در سال ۲۰۰۸ انجام شد مشخص گردید که تنها ۷٪ آرایشگران، از بیماری و استفاده مجدد از تیغ‌ها به عنوان خطر بالقوه انتقال بیماری آگاهی داشتند(۱). در صورتی که در این مطالعه ۹۳/۳٪ از آرایشگران از تیغ نو در هر بار اصلاح استفاده می‌کردند. در مطالعه دیگری که توسط Baghiani Moghadam و همکاران در سال ۱۳۸۰ در شهر یزد با عنوان بررسی میزان کارایی الگوی اعتقاد بهداشتی در آگاهی، نگرش و عملکرد آرایشگران نسبت به بیماری هپاتیت B انجام گرفت، مشخص شد که ۸۵٪ افراد برای هر مشتری یک تیغ به کار می‌بردند(۱۹).

در سال ۱۳۸٤ در شهر زابل، پژوهشی تحت عنوان بررسی وضعیت بهداشت محیط آرایشگاه‌های زنانه به همراه تعیین میزان آگاهی و نگرش آرایشگران توسط Heidari و Arefi انجام شد. این مطالعه مشاهده‌ای-

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

تحلیلی در ۸۸ آرایشگاه زابل انجام گرفت. نتایج نشان داد که در ۷۹/٦٪ آرایشگاه‌ها، آیین‌نامه مقررات بهداشتی رعایت و در ۲۰/٤٪ رعایت نشده بود. میزان آگاهی ۷۸/۹٪ از آرایشگران در حد متوسط و ۱۷/۸٪ در حد خوب و بقیه آگاهی ضعیف یا در حد صفر داشتند. ٤٤/٤٪ نیز نگرش مثبت و ۳۱/۳٪ نگرش خیلی مثبت و بقیه، نگرش‌های صفر، منفی و خیلی منفی داشتند. در مطالعه آنها بین آگاهی افراد و میزان سواد و نوع نگرش، ارتباط معناداری وجود داشت(۲۰).

در سال ۸۵- ۱۳۸٤ در شهر اردبیل، پژوهشی تحت عنوان وضعیت بهداشتی آرایشگاه‌های زنانه شهر اردبیل توسط Alighadr و Sadeghi انجام شد. این پژوهش، توصیفی بوده و بر اساس جمع‌آوری اطلاعات از طریق مشاهده، مصاحبه و تکمیل پرسشنامه انجام گرفت. نتیجه مطالعه آنها نشان داد که ۲۳/۵۲٪ متصدیان از مسری بودن بیماری‌های ایدز و هپاتیت بی‌اطلاع بوده و ٦۷/٤٪ آنها با بیماری‌های مرتبط با شغل آرایشگری آشنایی اولیه داشتند(۲۱). در سال ۱۳۸۸ در شهر اردبیل، پژوهش دیگری تحت عنوان بررسی ریسک انتقال بیماری‌های با منشأ خونی در آرایشگران زن شهر اردبیل انجام گرفت. نتایج مطالعه آنها مشخص کرد که تنها ۵/۲٪ آرایشگاه‌های زنانه صرفاً از کیت شخصی برای اصلاح مشتریان خود استفاده می‌نمایند و در ٥٦٪ آرایشگاه‌ها میکروتن (نوعی ماده گندزدای شیمیایی) به کار برده می‌شد. همچنین رشد باکتری در نمونه‌های تهیه شده در آرایشگاه‌هایی که روش استاندارد گندزدایی را مراعات می‌کردند به شکل معنی‌داری کمتر از آنهایی بود که روش اشتباه گندزدایی ابزار کار در آنها مشاهده شده بود. بنابراین آنها نتیجه گرفتند که جهت تامین ارتقاء سطح سلامت آرایشگران زنانه و مراجعین و کاهش ریسک انتقال بیماری‌های با منشأ خونی، نظارت مستمر بر شرایط محیط کار، آموزش شاغلین و گندزدایی صحیح ابزار کار ضروری می‌باشد(۲۲).

نتیجه‌گیری

برگزاری کلاس‌های آموزشی و رسانه و تلویزیون، همه در افزایش میزان آگاهی، نگرش و عملکرد بهداشتی آرایشگران موثر می‌باشد و آرایشگران نسبت به نقش آموزش در پیشگیری از ابتلا به بیماری‌های شغلی دارای نگرش مثبتی بوده و نتایج مطالعه نیز خاطر نشان می‌کند که افزایش میزان آگاهی آرایشگران منجر به بهبود نگرش و در نهایت بهبود عملکرد آنها در زمینه بهداشت و بیماری‌های شغلی مرتبط با حرفه آرایشگری می‌شود، لذا پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های آموزشی مدونی جهت آشنایی بیشتر آرایشگران با بیماری‌ها و راه‌های پیشگیری از آنها تدوین گردد و با بهره‌گیری از اساتید مرتبط اجرا شود.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به ملاحظات احتمالی آرایشگران و احتیاط آنها در مورد اعلام واقعیت اشاره کرد که شاید نتایج را تحت تاثیر قرار داده باشد.

تقدیر و تشکر

با تشکر از تمام آرایشگرانی که در تکمیل پرسشنامه و در این پژوهش ما را یاری نمودند.

منابع

1. Wazir M.S, Mehmood S, Ahmed A, Jadoon H.R, awareness among barbers about health hazards associated with their profession, Ayub Med Coll Abbottabad 2008; 20(2): 35-8
2. Razi A, Rehman R. U, Naz S, Ghafoor F, Aman Ullah Khan M. knowledge attitude and practices of university students regarding hepatitis B and C, ARPN Journal of Agricultural and Biological Science 2010; 5(4); 38-43

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

3. Cook S.A, Rosser R, Salmon P. Is cosmetic surgery an effective psychotherapeutic intervention? A systematic review of the evidence, Journal of Plastic, Reconstructive & Aesthetic Surgery 2006; 59, 1133-51
4. Sportiello. L, Cammarota. S, de Portu. S, Sautebin. L, Notification of undesirable effects of cosmetics and toiletries, Pharmacological Research 2009; 59: 101–6
5. Pauwels. M, Rogiers. V, Human health safety evaluation of cosmetics in the EU: A legally imposed challenge to science, Review, Toxicology and Applied Pharmacology 2010; 243: 260–74
6. Hamed. S.H, Tayyem. R, Nimer. N, AlKhatib. H. S, Skin-lightening practice among women living in Jordan: prevalence, determinants, and user's awareness, International Journal of Dermatology 2010; 49, 414–20
7. Dadzie OE, Petite A, Skin bleaching: highlighting the misuse of cutaneous depigmenting agents, J Eur Acad Dermatol Venereol 2009; 23(7):741–50
8. Mahé A, Ly F, Aymard G, Dangou JM, Skin diseases associated with the cosmetic use of bleaching products in women from Dakar, Senegal. Br J Dermatol 2003; 148(3):493–500
9. Morand JJ, Ly F, Lightburn E, Mahé A, Complications of cosmetic skin bleaching in Africa, Med Trop (Mars) 2007; 67(6):627–34
10. Iyanda. A.A, Anetor. J, Adeniyi. F.A.A, Altered Copper Level and Renal Dysfunction in Nigerian Women Using Skin-Whitening Agents, Biol Trace Elem Res 2011; 143:1264–70
11. Pellegrini. M, Marchei. E, Pacifici. R, Rotolo. M. C, Pichini. S, Advances in the analysis of non-allowed pharmacologically active substances in cosmetic products, Review, Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis 2011; 55: 842–7
12. Ly. F, Pichini. A.S, Dione. D.A, Niang. S.O, Kane. A, Bocoum. T.I, Dieng. M.T, Ndiaye. B, Aesthetic problems associated with the cosmetic use of bleaching products, Report, International Journal of Dermatology 2007; 46 (1), 15–7
13. AlGhamdi. KM, The use of topical bleaching agents among women: a cross-sectional study of knowledge, attitude and practices, JEADV 2010; 24: 1214–9
14. Del Giudice P, Yves P. The widespread use of skin lightening creams in Senegal: a persistent public health problem in West Africa. Int J Dermatol 2002; 41: 69–72
15. Jokhio. A.H, Bhatti. T.A, Memon. M.S, Knowledge, attitudes and practices of barbers about hepatitis B and C transmission in Hyderabad, Pakistan, EMHJ 2010; 16(10): 1079- 84
16. Janjua NZ, Nizamy MA. Knowledge and practices of barbers about hepatitis B and C transmission in Rawalpindi and Islamabad. Journal of Pakistan Medical Association 2004; 54(3):116–9
17. Hazrati S, Sabery SH, Peeridogaheh H, Alizadeh R, Sadeghi H. Study of Barber Equipment Disinfection in Ardabil Women Barbershops Emphasize on Staphylococcus Aureus. J Ardabil Uni Med Sci 2012; 12(1): 25-32 [Persain]
18. Honarvar B, Evaluation of infection control in the barbershops and beauty salons in Shiraz, Iran Occupational Health Journal 2009; 6(1): 61-7 [Persain]
19. Baghiani Moghadam M. H., Mazloomy S. S., Ehrampoush M. H., the effect of health education in promoting health of hairdressers about hepatitis B based on health belief model: a field trial in Yazd, Iran, Acta Medica Iranica 2005; 43 (5): 342-6
20. Zareban I, Neshat A.A, Heidari A, Arefi O, The survey of environmental health status of women hairdressers with their knowledge and attitude in Zabol in 2005, Eleventh National Conference on Environmental Health, 2008 [Persian]
21. Alighadr M, Sadeghi H, Zaferi S, the determination of health status of women's hairdressers in the Ardabil in 1384-85, 2006, Thesis, [Persian]

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]

22. Hazrati S, Alizadeh R, Sadeghi H, Piri H, the Evaluation of risk of blood-transmitted diseases in female hairdressers in Ardabil, Seventh National Congress on Occupational Safety and Health, 2011, [Persian]

[Downloaded from tkj.ssu.ac.ir on 2026-10-07]